

## සම්මා දිවිය නිවැරදි දැක්ම

සම්මාදිවිය යනු තම ජීවිතය පිළිබඳවත් ලෝකය පිළිබඳවත් යථා පරිදි දක්නා නුවණයි. අප කෙතෙක් දුරට දුකින් නිදහස් ව මානසික සුවයෙන් පසුවෙනවා ද තෘප්තිමත් ජීවිතයක් ගත කරනවා ද යන්න තීරණය කෙරෙන ප්‍රධාන සාධකය වන්නේ සම්මා දිවිය හෙවත් නිවැරදි දැක්මයි. මෙය ඤාණ, පඤ්ඤා, ආලෝක, විජ්ජා ආදී සමාන වචන කිහිපයකින් ම බුදුදහමෙහි විස්තර වේ. බුදුරජාණන් වහන්සේගේ සෑම දහම් පදයක් ම ඉලක්ක කොට ඇත්තේ ශ්‍රාවකයන්ට සම්මාදිවිය ලබාදීම සඳහායි. අද අප මානසික වශයෙන් අපමණ දුක් කම්කටොලු රැසකට මුහුණ පා සිටින්නේ සම්මා දිවිය නැතිවීම හෙවත් අවිද්‍යාව හේතුවෙනි. අවිද්‍යාව (හෙවත් ලෝකය හා තමා පිළිබඳ යථා පරිදි නොදන්නා බව) අඩු වූ පමණට අපගේ කුශල කර්ම ශක්තිය ප්‍රබලත්වයට පත්කොට දුක්පීඩා අඛියස ඉන් මිදී කල් ගත කිරීමට අවකාශ සැලසේ.

සම්මා දිවිය පිළිබඳ බුදුදහමෙහි ත්‍රිපිටකය තුළ නොයෙක් තැන කරුණු ඇතුළත් වන අතර ඉන් මජ්ඣිම නිකායේ මහාවත්තාරීසක සූත්‍රයත් සම්මාදිවි සූත්‍රයත් වඩාත් වැදගත් වේ. මහාවත්තාරීසක සූත්‍රයෙහි දැක්වෙන පරිදි,

**‘සම්මාදිවිමිපහං භික්ඛවේ ද්වයං වදාමි. අඤ්ඤා භික්ඛවේ සම්මාදිවි, සාසවා පුඤ්ඤාභාගියා උපධිවේපක්ඛා. අඤ්ඤා භික්ඛවේ, සම්මාදිවි අරියා අනාසවා ලෝකුත්තරා මග්ගංගා’.**

‘මහණෙනි, සම්මාදිවිය දෙවැදැරුම් කොට දෙසමි. මහණෙනි, සාශ්‍රව වූ පිනට නැමුණු උපධි සම්පත් ගෙන දෙන සම්මා දිවියක් ඇත. මහණෙනි, ආර්ය වූ, අනාශ්‍රව වූ, ලෝකෝත්තර වූ, මාර්ගඵල සඳහා අංගයක් වශයෙන් පවත්නා සම්මාදිවියක් ඇත.’

මෙහි සඳහන් පරිදි සම්මා දිවිය දෙවැදැරුම් වන අතර එහි පළමු පියවර වන්නේ කම්මස්සකතා සම්මා දිවිය හෙවත් කුශලාකුශල කර්මඵල අදහන සම්මා දිවියයි. එනම් තමාගේ අපිරිසිදු සිතින් කරන කායික, වාචසික, මානසික ක්‍රියාවලට අයහපත් විපාකත් පිරිසිදු සිතින් කරන කායික, වාචසික, මානසික ක්‍රියාවලට යහපත් ආනිසංසත් ලැබෙනවා යන අවබෝධයයි. ධර්ම මාර්ගයෙහි ඉදිරිය කරා ගමන් කිරීමේ දී යමකු තුළ ඇති කර ගත යුතු ප්‍රධානතම අවබෝධය හෙවත් විශ්වාසය මෙයයි. යමෙකු කර්මය හා ප්‍රතිඵල පිළිබඳ විශ්වාසයක් නොමැති නම් ඉන් ඉදිරියට ඔහු කුලින් ආධ්‍යාත්මික ගුණ දහම් අපේක්ෂා කිරීම අපහසු වේ. පින් දහම්, කුසල් දහම් වඩමින් ධර්ම මාර්ගයෙහි ඉදිරියට ගමන් කිරීමේ දී කර්මඵල අදහන නුවණ බෙහෙවින් වැදගත් වේ.

කර්මය යන්නෙහි සාමාන්‍ය සරල අර්ථය යමක් කිරීම යන්නයි. බුදුදහමට අනුව යමක් කර්මයක් බවට පත් වන්නේ සිතින් සිතා කයින් වචනයෙන් සිතින් එය සිදු කිරීමෙනි (චෙතනාහං භික්ඛවේ කම්මං වදාමි, චෙතයිත්වා කම්මං කරොති කායෙන වාචාය මනසා, නිබ්බේධික සුත්ත, අං.නි. vi, 208 පිට). කර්මය වූ කලි හේතුවල දහම මත පදනම් වූ අනාත්ම වූ ආධ්‍යාත්මික ශක්ති විශේෂයකි. කර්ම අදාශ්‍යමාන නමුදු ඉන් ජනිත වන කර්මඵලය දාශ්‍යමාන වූවකි. කර්මයට අදාළ වූ චෙතනාව පටිච්චසමුප්පන්න වූ චෛතසික ධර්මයකි. එය ස්පර්ශ, වේදනා, සංඥා, මනසිකාර, චිත්ත සමග සම්බන්ධිත වූ ධර්මයකි. යමක් කර්මයක් බවට පත්වන්නේ එය සචෙතනාත්මකව කිරීමෙනි. එසේ නොවුණු විට පුණ්‍ය පාප සිදු නොවේ (නත්ථි පාපං අකුප්පතො). කුසල - අකුසල වශයෙන් කර්මය දෙවැදැරුම් වන අතර ඊට අමතරව බුදුදහමෙහි සූත්‍ර පිටකයෙහි සුකට - දුක්කට, සෙවිතබ්බ - අසෙවිතබ්බ, සුක්කධම්ම - කණ්භධම්ම, පුඤ්ඤ - පාප, හබ්බ - අහබ්බ යන පද ව්‍යවහාර වේ. මෙහිලා කුසල යනු තමාටත් අනුන්ටත් යහපත - හිතසුව - සැප පිණිස පවත්නා ක්‍රියා ය. අකුසල යනු තමාටත් අනුන්ටත් අයහපත - අහිත - අවැඩ - දුක් පිණිස පවත්නා ක්‍රියා ය.

සර්වඥතා ඥානය සාක්ෂාත් කිරීමත් සමග ලැබුණු චුතුපපාත ඥානය මගින් සත්ත්වයා කර්මානුරූපව යළි භවයක ප්‍රතිසන්ධිය ලබන ආකාරය පිළිබඳව බුදුරජාණන් වහන්සේට පැහැදිලිව අවබෝධ විය. ගෙවල් දෙකක් අතර සිටින ඇස් ඇති පුරුෂයකුට එක් නිවසකින් නික්ම තවත් නිවසකට පිවිසෙන තැනැත්තකු මැනවින් දර්ශනය වන්නාක් මෙන් බුදුරජාණන් වහන්සේට සත්ත්වයන් එක් භවයකින් ව්‍යුහ වී නැවත භවයක ප්‍රතිසන්ධි ලබන ආකාරය මැනවින් ප්‍රත්‍යක්ෂ විය. එහි දී උපදින සත්ත්වයන් බොහෝ දෙනෙකු දුගතිගාමී වන අයුරු දැක ලෝක සත්ත්වයා කෙරෙහි බලවත් සංවේගයක් හටගත් බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ තත්ත්වය ලෝකයාට අවබෝධ කරලීමට ඉමහත් වෙහෙසක් දරමින් ධර්ම දේශනා කළහ. උන් වහන්සේගේ මූලික අපේක්ෂාව වූයේ ස්වර්ග මාර්ගය හා මෝක්ෂ මාර්ගය ලොවට දේශනා කිරීමයි. එහිලා පෘථග්ජනයන් සේධයන් කරලීමත් සේධයන් අසේධයන් (රහත්බවට පත්) කිරීමත්, අසේධයන් (රහත් වුවන්) පිරිනිවන තෙක් සුවසේ වෙසෙනු දැකීමත් බුදුරජාණන්ගේ අපේක්ෂාව විය. මේ සඳහා අපාගත වීමට සිටියවුන්ට කම්මස්සකතා සම්මා දිට්ඨිය ලබා දී ඔවුන් සුගතියෙහි පිහිටුවීමට ද 'කම්මස්සකතා සම්මාදිට්ඨිය' ලැබුවන්ට 'වතුසච්ච (අරිය) සම්මා දිට්ඨිය' ලබා දී ඔවුන් නිවනෙහි හික්මවීමට ද අනුශාසනා කළහ. බුදුරජාණන් වහන්සේ ලොව පහළ වන සමය වන විට ද ඇතැමුන් යළි ඉපදීම හා කර්මය පිළිබඳ විශ්වාස කොට තිබුණ ද ඔවුන් එය විශ්වාස කළේ ශාශ්වත දෘෂ්ටිය මත පිහිටා ය. එනම් දිගින් දිගට ම නොවෙනස් ව යන සිතක් තුළින් කුසලාකුසල කර්මඵල විදිනවා යන අදහසයි. බුදුදහමෙහි පවත්නා විශේෂත්වය වන්නේ ශාශ්වත හා උච්ඡේද යන දෘෂ්ටි දෙකෙහි ම නොපිහිටා පටිච්ච සමුප්පාදය හෙවත් හේතුඵල දහම මත පදනම් ව කර්මය විග්‍රහ කිරීමයි. එය ලොව වෙනත් කිසිදු ආගමක හෝ දර්ශනයක නොමැති බුදුදහමට පමණක් සුවිශේෂී වූ විග්‍රහයකි.

කර්මය හා ඉන් ජනිත වන ඵලය පිළිබඳව පරතෙරට සිතා අවසන් කළ නොහැක. එබැවින් කර්ම සංකල්පය වූ කලී අචිත්තනීය වූවක් බව සඳහන් වේ (අචිත්තෙය්‍ය සුත්ත, අ.නි.). රහත් උතුමකුට වුව ද කර්මය පිරිසිදු දත නොහැක. එය සම්මා සම්බුදුවරයකුට ම විෂයය වූවකි. එසේ වුව ද තමා කර්මය ස්වකීය කොට ඇත්තෙක්, කර්මය දායාද කොට ඇත්තෙක්, කර්මය ජනිත කොට ඇත්තෙක්, කර්මය ඥාති කොට ඇත්තෙක්, කර්මය පිළිසරණ කොට ඇත්තෙක් බවත් යහපත් වූ හෝ අයහපත් වූ හෝ යම් කර්මයක් කරයි ද එය දායාද කොට ඇත්තෙක් බවත් ගිහි පැවිදි සැවො ම නිතර සිහි කළ යුතු බව අභිණ්භ පච්චවෙක්ඛණ සූත්‍රයෙහි සඳහන් වේ (කම්මස්සකොමිහි කම්මදායාදො කම්මයොනි කම්මබන්ධු කම්මපට්ඨසරණො යං කම්මං කරස්සාමි කල්‍යාණං වා පාපකං වා තස්ස දායාදො භවිස්සාමිති අභිණ්භං පච්චවෙක්ඛිතබ්බං..., අභිණ්භපච්චවෙක්ඛණ සුත්ත, අං.නි. iii).

බුදුරජාණන් දිවමත් සමයෙහි කර්මය පිළිබඳව භාරතයෙහි ප්‍රධාන වාද තුනක් පැවැතුණි. එනම්, පුබ්බේකතහේතුවාදය, ඉස්සරනිම්මාණවාදය හා අහේතු අප්පච්චයවාදය (තිත්ථායතන සුත්ත, අං.නි. 310 පිටුව) වශයෙනි.

පුබ්බේකතහේතුවාදය යනු සියල්ල පෙර කර්මයේ ප්‍රතිඵල වශයෙන් සිදු වේය යන අදහසයි. මෙම අදහස ගත්තවුන් අතර නිගණ්ඨ නාතපුත්ත හෙවත් ජෛන මහාචාර්ය ප්‍රධාන ය. ඉස්සරනිම්මාණවාදය යනු ලෝක නිර්මාපක ඊශ්වරයාගේ කැමැත්ත පරිදි සියලු යහපත - අයහපත සිදු වේ ය යන අදහසයි. සියල්ල කිසිදු හේතුඵල දහමකින් තොරව ඉබේ ම සිදුවේ ය යන අදහස අහේතුක අප්පච්චයවාදයෙන් කියැවේ. මක්බලී ගෝසාල මෙම අදහසෙහි දැඩි ව එල්ලී ගෙන සිටියෙකි. එබැවින් මක්බලී ගෝසාල තරම් අනර්ථකාරී අන් කිසිවකු නොමැති බව බුදුසමයෙහි සඳහන් වේ. මෙම වාද තුනට ම පදනම් වී ඇත්තේ ශාශ්වත හෝ උච්ඡේද දෘෂ්ටි ය. එබැවින් බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ වාද තුන ම බැහැර කොට හේතු ඵල දහමට අනුකූල ව අනාමත්ඵවාදය මත පදනම් ව ලොව ක්‍රියාත්මක වන කර්මඵලවාදයක් හඳුන්වා දුන්හ.

මජ්ඣිම නිකායේ වුල්ලකම්මවිහංග සූත්‍රයට අනුව දිනක් බුදුරජාණන් වෙත පැමිණි තෝදෙය්‍ය පුත්ත සුභ මානවකයා අල්පායුක - දීඝායුක, බව්භාබාධ - අප්පාබාධ, දුබ්බණ්ණ - වණ්ණවන්ත, අප්පසක්ක -

මහෙසක්ක, අප්පහොග - මහාහොග, නිවකුලීන - උච්චකුලීන, දුප්පඤ්ඤ - පඤ්ඤවන්ත වශයෙන් ලොව මිනිසුන් අතර පවත්නා වෙනසට හේතු විමසී ය. ඊට බුදුරදුන්ගේ පිළිතුර වූයේ මෙම උස් පහත් හේදයට හේතුව කර්මය බවත් කර්මය සත්ත්වයා හීන ප්‍රණීත වශයෙන් බෙදා ඇති බවත් ය (කම්මස්සකා මානව, සත්තා කම්මදායාදා, කම්මයොනි කම්මබන්ධු කම්මපට්ඨසරණා. කම්මං සත්තෙ විහජති යදිදං හීනප්පණීතතා, ම.නි. සසස, වුල්ලකම්මවිභංග සුත්ත, 432 පිට). අනතුරුව එම වෙනස්කම්වලට හේතු සවිස්තරාත්මකව විස්තර කළහ. ඒ අනුව,

- ▲ ප්‍රාණසාතය හේතුවෙන් ආයුෂ අඩු වන බව ද
- ▲ ප්‍රාණසාතයෙන් වැළකීමෙන් ආයුෂ වැඩි වන බව ද
- ▲ සතුන්ට හිංසා කිරීමෙන් බොහෝ ආබාධ ඇති වන බව ද
- ▲ සතුන්ට හිංසා කිරීමෙන් වැළකීමෙන් ආබාධ අඩු වන බව ද
- ▲ ක්‍රෝධය බහුල වීමෙන් දුර්වර්ණ වන බව ද
- ▲ ක්‍රෝධ නොකිරීමෙන් ප්‍රියජනක (වර්ණවත්) වන බව ද
- ▲ ඊර්ෂ්‍යාව හේතුවෙන් අල්පේශාකාය වන බව ද
- ▲ ඊර්ෂ්‍යා නොකිරීමෙන් මහේශාකාය වන බව ද
- ▲ දන් නොදීම හේතුවෙන් අල්පහෝග වන බව ද
- ▲ දන් දීම හේතුවෙන් මහාහෝග වන බව ද
- ▲ මානාධික වීමෙන් පහත් කුලයන්හි උපත සිදු වන බව ද
- ▲ මානාධික නොවීමෙන් උසස් කුලයන්හි උපත සිදු වන බව ද
- ▲ විමසා බලා ක්‍රියා නොකිරීමෙන් නුවණ මද වන බව ද
- ▲ විමසා බලා ක්‍රියා කිරීමෙන් නුවණ ඇති වන බව ද

සඳහන් කර ඇත.

මෙලෙස සත්ත්වයාගේ ජීවන ක්‍රියාවලියට කර්මය සුවිශේෂී බලපෑමක් සිදු කරන නමුදු කර්මයෙන් සියල්ල සිදුවේ ය යන්නක් බුදුදහමින් නොකියැවේ. එහි දී ලෝකයේ සජීවී - අජීවී සියල්ල සිදුවන නියාම ධර්ම පහක් හඳුන්වා දී ඇත. එනම් උතු නියාම, බීජ නියාම, කම්ම නියාම, ධම්ම නියාම, විත්ත නියාම වශයෙනි. කර්මය යනු මෙම නියාම ධර්ම පහෙන් එකක් පමණි. තවද සත්ත්වයන්ට සැපදුක් අත්විදීමට හේතු අටක් පිළිබඳව සංයුක්ත නිකායෙහි මොළිය සිවක සූත්‍රයෙහි (සං.නි. සඩ, 436 පිට) දැක්වේ. එනම්: වාතය, පිත, සෙම, සන්නිපාතය (තුන්දොස් එක්වීම), සෘතු වෙනස්වීම, විෂම හැසිරීම, උපක්‍රම, බලවත් අකුසල කර්මයන්හි විපාක වශයෙනි. මෙම හේතු අට අතුරින් සැපදුක් ජනිත වීමට හේතුවන කරුණක් ලෙස කර්මය දක්වා ඇති අතර එය එක ම හේතුව නොව එක් හේතුවක් පමණක් බව ද වටහා ගත යුතුව ඇත. ගිරිමානන්ද සූත්‍රයෙහි (අ.නි. ඩස, 198 පිට) රෝග හටගැනීමට හේතු වශයෙන් ද මෙම කරුණු අට එලෙසින් ම දැක්වේ. එයින් ද පැහැදිලි වන්නේ රෝගපීඩා ඇතිවීමට බලපාන කරුණු අතර කර්මය එක් කරුණක් පමණක් බවයි.

කර්මය තෙවැදෑරුම් වශයෙන් බුදුසමයෙහි විස්තර වේ. එනම් කාය කර්ම, වචි කර්ම හා මනෝ කර්ම වශයෙනි. බුදුරදුන් සමයෙහි ඇතැම් ආගම්වල මෙය කාය දණ්ඩ, වචි දණ්ඩ මනෝ දණ්ඩ වශයෙන් විග්‍රහය කොට තිබුණි. බුදුරජාණන් වහන්සේ 'දණ්ඩ' යන්න බැහැර කොට ඒ වෙනුවට 'කම්ම' (කර්ම) යන්න හඳුන්වා දුන් අතර මෙම කර්මත්‍රය අතුරින් මනෝ කර්මය වඩාත් ප්‍රබල බව දීඝනපස්සී නම් ජෛන තැනැත්තාට දේශනා කළහ (ඉමෙසං බො තපස්සී තිණ්ණං කම්මානං..... මනොකම්මං මහාසාවජ්ජතරං පඤ්ඤාපෙම් පාපස්ස කම්මස්ස කිරියාය පාපස්ස කම්මස්ස පවත්තතියා, නො තථා කායකම්මං නො තථා වචිකම්මං, ම.නි.ස). ඇතැම් කායික හා වාචික ක්‍රියාවන්ට වඩා මනෝ කර්මය බලවත් බවත් එහි ප්‍රතිඵල වශයෙන් ඇතැමුන් ලොවට මහත් අනර්ථයන් සිදු කළ බවත් ධර්මයෙහි දැක්වේ. තව ද සත්ත්වයා සිදු කරන සියලු ක්‍රියාවන්ට මනස ප්‍රධාන වන බව ද අවධාරණය කොට තිබේ. ප්‍රදුෂ්ඨ වූ සිතින් යුතු ව කරන ක්‍රියා හා කතා තුළින් ගොනා පිටුපස එන රිය සක මෙන් (වක්කං'ව

වහනො පදං) සත්ත්වයාට දුක් විදීමට සිදු වන බවත්, ප්‍රසන්න සිතින් යුතු ව කරන ක්‍රියා හා කතා කුලින් තමා පිටුපස එන ඡායාව මෙන් (ඡායාව අනපායිනී) සත්ත්වයාට සැප විදීමට හැකි වන බවත් ධම්මපදයෙහි සඳහන් වේ (ධ.ප. යමක වග්ග, 1-2 ගාථා).

තවද අහසෙහි සිටියත් මුහුදු මැද සිටියත් පර්වත කුහරයක සිටියත් ලොව කොතැන සිටියත් කර්මයෙන් ලැබෙන විපාකයෙන් නොමිදිය හැකි බව සඳහන් වේ.

*‘න අන්තලික්ඛෙ න සමුද්දමජ්ඣෙ න පබ්බතානං විවරං පච්ඡස්ස,  
න විජ්ජති සො ජගතිජපදෙසෙ යත්ථට්ඨිතං මුඤ්චෙය්‍ය භාපකම්මා.’* (ධ.ප.)

බුදුදහමෙහි සඳහන් බොහෝ ඉගැන්වීම්වලට කර්මය ඇතුළත් ව තිබේ. ඒ අතර පුනර්භවය, පටිච්චසමුප්පාදය, ස්කන්ධ විග්‍රහය, කුසල අකුසල විග්‍රහය, නාම රූප, සතර ආහාර, ආයතන, ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගය, චතුරාර්ය සත්‍යය, නිවන ප්‍රධාන ය. පුනර්භවයට හේතුවන ප්‍රතිසන්ධි චිත්තය සමඟ කර්මය සම්බන්ධ ව පවතී. පටිච්චසමුප්පාදයෙහි සංඛාර නමින් දැක්වෙන්නේ කර්මයයි. ඊට අනුව සත්ත්වයා කර්ම සිදුකරන්නේ අවිද්‍යාව නිසයි. පංචඋපාදානස්කන්ධ විග්‍රහයෙහි සංඛාර ස්කන්ධයට කර්මය ඇතුළත් වේ. ‘කුසල - අකුසල’ සත්ත්වයා විසින් සිදු කරනු ලබන කර්මය දෙකට බෙදා තිබේ. නාම රූප විග්‍රහයෙහි ලා එය ‘නාම’ යටතට ඇතුළත් වේ. සතර ආහාරයෙහිලා මනෝ සංචේතනාහාරය යටතට ගැනේ. ආයතන විග්‍රහයෙහි ලා බාහිර ආයතන වන රූප, ශබ්ද, ගන්ධ, රස, ස්පර්ශ, ධර්ම ඇසුරින් සංචේතනය ක්‍රියාත්මක වේ. ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගය වූ කලී කර්මක්ෂය කිරීමේ ආර්ය මාර්ගයයි. එහි සම්මා දිට්ඨියෙහි විශේෂයෙන් කර්මය පිළිබඳව දැක්වේ. ඉහත දැක්වූ පරිදි සම්මාදිට්ඨිය වූ කලී දෙවැදෑරුම් ය. එනම් සාශ්‍රව වූ පුණ්‍යාභාගීය සංඛ්‍යාත කර්මඵල ඇදහීම පිළිබඳ ලෞකික සම්මා දිට්ඨිය හා වතුසච්ච සම්මාදිට්ඨි නම් වූ ලෝකෝත්තර සම්මා දිට්ඨියයි. මින් පළමුවැන්නෙන් කියැවෙන්නේ කර්මස්සකතා සම්මාදිට්ඨියයි. එනම්, දුන් දෙයෙහි විපාක ඇත, යාගයෙහි විපාක ඇත..., ආදී වශයෙන් දැක්වෙන කර්මඵල විශ්වාස කිරීම් වශයෙන් පවත්නා සම්මාදිට්ඨිය මීට අයත් ය.

බුදුදහමේ සඳහන් සෑම අනුශාසනයකින් ම මග පෙන්වන්නේ සම්මා දිට්ඨිය හෙවත් නුවණ ලබාදීම සඳහායි. ඤාණ, පඤ්ඤා, විජ්ජා, ආලෝක ආදී විවිධ නම්වලින් සම්මා දිට්ඨිය බුදුදහම තුළ නම් කොට තිබේ. අප කෙතෙක් දුරට දුකින් නිදහස් වනවා ද කෙතෙක් දුරට මානසික තෘප්තියෙන් වාසය කරනවා ද යන්න තීරණය කෙරෙන ප්‍රධාන සාධකය වන්නේ අප කෙතෙක් සම්මා දිට්ඨිය ලබා ඇද්ද යන කරුණයි. එබැවින් සම්මා දිට්ඨිය උපදවා ගැනීමේ වැදගත්කම බුදුරජාණන් වහන්සේ නිතර අවධාරණය කරති. මේ සඳහා කරුණු දෙකක් හේතු වේ. එනම් ධර්මශ්‍රවණය හා යෝනිසෝ මනසිකාරයයි. බුදුරදුන්ගේ සැබෑ සදහම් පනිවිඩය ශ්‍රවණය කිරීමත් එය මනා නුවණින් මෙතෙහි කිරීමත් සම්මා දිට්ඨිය උපදවා ගැනීමේ දී ප්‍රධාන වේ. සම්මා දිට්ඨිය උපදවා ගත් පමණට සම්මා සංකප්ප ආදී ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගයේ සෙසු කරුණු සම්පූර්ණ වන අතර ඒ පමණට මානසික දුක්වලින් ද නිදහස් වේ. එබැවින් මෙලොව උපද ලද නුවණැති සත්පුරුෂයන්ගේ ප්‍රධාන ජීවිත අභිලාසය විය යුත්තේ හැකිතාක් දුරට සම්මා දිට්ඨිය වැඩිදියුණු වන වැඩපිළිවෙළක නිතර නිරත වෙමින් සිහිය හා නුවණ වැඩි දියුණු කිරීමයි.

එක් කලෙක භාග්‍යවතුන් වහන්සේ සැවැත් නුවර දෙවරම් වෙහෙරෙහි වැඩ සිටින සමයෙහි ආයුෂ්මත් සැරියුත් මාහිමියන් වහන්සේ ‘ඇවැත්නි, හික්ෂුන් වහන්ස’ යනුවෙන් තම සහෝදර හික්ෂුන් ඇමතුන. එවිට එම හික්ෂුන් වහන්සේලා ‘ඇවැත්නි’ යනුවෙන් සැරියුත් හිමියන්ට පිළිවදන් දුන්හ.

එහි දී සැරියුත් මාහිමියන් වහන්සේ මෙසේ සඳහන් කළහ. ‘ඇවැත්නි, සම්මාදිට්ඨිය, සම්මාදිට්ඨිය’ යයි කියනු ලැබේ. ඇවැත්නි, කොපමණකින් සම්මාදිට්ඨික වේ ද? දෘෂ්ටිය ඍජු බවට පැමිණියේ ධර්මයෙහි ගුණ දැන පැහැදීමෙන් යුක්ත වූයේ මේ සද්ධර්මයට පැමිණියේ වේ ද? ‘ඇවැත්නි, සැරියුත් මාහිමියන් වෙතින් මෙහි අර්ථය දැන ගැනීමට අපි දුර සිට වුව ද පැමිණෙන්නෙමු. මෙහි අර්ථය

සැරියුත් මාහිමියන් වහන්සේ ම සඳහන් කරන සේකවා. මෙසේ සඳහන් කළ කල්හි තමන් වහන්සේගේ වචනය මැනවින් අසා සිතෙහි දරා ගැනීමට උපදෙස් දී සැරියුත් මාහිමියන් වහන්සේ සම්මා දිවිය යනු කුමක්දැයි පැහැදිලි කළහ.

1. කම්මපට වාරය :-

1. ඇවැත්නි, යම් කලෙක ආර්ය ශ්‍රාවකයා අකුසලය දැනී ද අකුසල මූලය දැනී ද කුසලය දැනී ද කුසල මූලය දැනී ද මෙපමණකින් ආර්ය ශ්‍රාවකයා සම්මාදිවියට පැමිණියේ, දෘෂ්ටිය ඍජු වූයේ ධර්මයෙහි ගුණ දැන පැහැදීමෙන් යුක්ත වූයේ ධර්මයට පැමිණියේ වෙයි.

සැරියුත් මාහිමියන් සම්මාදිවිය විස්තර කරමින් ආරම්භයේ දී ම දක්වන්නේ කුසලාකුසල දැන ගැනීමේ වැදගත්කමයි. භාග්‍යවතුන් වහන්සේ දේශනා කරන පරිදි සම්මාදිවියෙහි මූලික පියවර වන්නේ කර්මය පිළිබඳ අවබෝධය හා විශ්වාසය හෙවත් කම්මස්සකතා සම්මා දිවියයි. මෙය ධර්ම මාර්ගයෙහි ආරම්භක පියවර වශයෙන් සඳහන් ව තිබේ. අකුසලයෙන් මිදී කුසල් වඩමින් ධර්මමාර්ගයෙහි ඉදිරියට පියවර තැබීම ආරම්භ වන්නේ මෙම අවබෝධයත් සමගයි.

අකුසලය යනු ප්‍රාණඝාතය, සොරකම, කාමමිථ්‍යාවාරය, බොරැකීම, කේලාම් කීම, පරුෂ වචන කීම, හිස්වචන කීම, අභිජ්ඣාව (විසම ලෝභය), ව්‍යාපාදය (තරභ), මිථ්‍යාදෘෂ්ටිය යන කරුණුයි. අකුසල මූලය යනු එම දස අකුසල් හටගැනීමට හේතුවන මූලික කරුණු වන ලෝභ, ද්වේෂ, මෝහ යන තුනයි. කුසලය යනු ප්‍රාණඝාතයෙන් වැළකීම, සොරකමින් වැළකීම, කාමමිථ්‍යාවාරයෙන් වැළකීම, බොරැකීමෙන් වැළකීම, කේලාම්කීමෙන් වැළකීම, පරුෂවචනයෙන් වැළකීම, හිස්වචනයෙන් වැළකීම, අභිජ්ඣාවෙන් වැළකීම, ව්‍යාපාදයෙන් වැළකීම, සම්මා දිවිය යන කරුණුයි. කුසලමූලය යනු එම දස කුසලයට පදනම් වන අලෝභ, අද්වේෂ, අමෝහ යන තුනයි.

ඉහත සඳහන් දස අකුසල සිදුවීමට ආසන්නතම හේතු වෙත වෙන ම දැන ගැනීම ද වැදගත් වේ. ඒ අනුව ප්‍රාණඝාතයට හේතුව ද්වේශයයි. සොරකමට හේතුව ලෝභයයි. කාමමිථ්‍යාවාරයට හේතුව ලෝභයයි. බොරැකීමට හේතුව ලෝභයයි. කේලාම්කීමට හේතුව ද්වේශයයි. පරුෂවචනයට හේතුව ද්වේශයයි. හිස්වචනයට හේතුව මෝහයයි. අභිජ්ඣාවට හේතුව ලෝභයයි. ව්‍යාපාදයට හේතුව ද්වේශයයි. මිථ්‍යාදෘෂ්ටියට හේතුව මෝහයයි.

එමෙන් ම දස අකුසල්වලින් වැළකීම හෙවත් දස කුසල් සිදුවීමට ආසන්නතම හේතු ද වෙන වෙන ම දැන ගත යුතු ය. ඒ අනුව ප්‍රාණඝාතයෙන් වැළකීමට හේතුව අද්වේශයයි. සොරකමින් වැළකීමට හේතුව අලෝභයයි. කාමමිථ්‍යාවාරයෙන් වැළකීමට හේතුව අලෝභයයි. බොරැකීමෙන් වැළකීමට හේතුව අලෝභයයි. කේලාම් කීමෙන් වැළකීමට හේතුව අද්වේශයයි. පරුෂවචනයෙන් වැළකීමට හේතුව අද්වේශයයි. හිස්වචනයෙන් වැළකීමට හේතුව අමෝහයයි. අභිජ්ඣාවෙන් වැළකීමට හේතුව අලෝභයයි. ව්‍යාපාදයෙන් වැළකීමට හේතුව අද්වේශයයි. සම්මා දිවියට හේතුව අමෝහයයි.

මේ අනුව සෑම මොහොතක ම අප මනා සිහිනුවණින් සිටිය හොත් කුසලාකුසල සිදුවීමේ දී ක්ෂණිකව ඊට හේතුව දැන ගෙන අකුසලයෙන් මිදීමටත් කුසල් වැඩිදියුණු කර ගැනීමටත් අවස්ථාව උදාවේ. මෙලෙස දැනුමින් හා මනා සතිමත් බවින් සිටීම අප ජීවිත තුළ ලබන ඉමහත් භාග්‍යයකි, වාසියකි. ඊට හේතු මෙවැනි දැනුමක් ඇති නුවණැත්තකු කිසිවිටෙකත් දුක් විඳීමට කැමැත්තක් නොවන හෙයින් හැකිතාක් හැම මොහොතක ම අකුසලයෙන් වැළකෙන අතර සෑප විපාක ගෙන දීමට හේතුවන කුසල් හැකිතාක් අප්‍රමාදීව සම්පාදනය කර ගනියි. මෙලොවදීම එහි අනුසස් ලැබීමට හැකි බව ඔහු මැනවින් දන්නා බැවිනි.

කුසලාකුසල කර්ම පිළිබඳව සාකච්ඡා කිරීමේ දී චේතනා කර්ම හා වෛතසික කර්ම යන ප්‍රභේද දෙක පිළිබඳ දැනුවත් ව සිටීම ද වැදගත් වේ. චේතනා කර්ම යනු සිතින් සිතා කයින් වචනයෙන් කරන කර්මයි. වෛතසික කර්ම යනු සිතීම ම කර්ම වන මනසින් සිදු කෙරෙන අභිජ්ඣා, ව්‍යාපාද, මිච්ඡාදිවිධි, අනභිජ්ඣා, අව්‍යාපාද, සම්මාදිවිධි යන කර්මයන් ය. යමක් කර්මයක් වී එය විපාක මට්ටමට පත්වන්නේ

එය සිතින් සිතා කිරීමෙනි. මනස සියලු කුසලාකුසලයන්ට පූර්වාංගම වන බව දක්වා ඇත්තේ එබැවිනි (මනෝපුබ්බංගමා ධම්මා). අකුසල සිතින් කරන කර්මවලට අමිහිරි විපාකත් කුසල සිතින් කරන කර්මයන්ට මිහිරි ආනිසංසත් ලැබේ.

ඇස, රූපය, චක්ඛුවිඤ්ඤාණ යන මේ කරුණු කුසල හෝ අකුසල නොවන අතර ඒවා අයෝනිසෝමනසිකාරයෙන් ගැනීම හේතුවෙන් කර්ම රැස් වන බව නුවණින් දන යුතු ය. විපාක වශයෙන් ලැබෙන රූපාදි ප්‍රිය අරමුණුවලට ඇලීමෙන් ලෝභයත් අප්‍රිය අරමුණුවලට ගැටීමෙන් ද්වේශයත් හටගනී. එබැවින් නුවණැති ශ්‍රාවකයා ප්‍රිය අප්‍රිය අරමුණු විෂයයෙහි අයෝනිසෝ මනසිකාරයෙන් සතුටු වීමට හෝ දුක්වීමට පත්නොවී තම සිත උපේක්ෂාවට පත් කර ගනිමින් අකුසලයෙන් අත්මිදේ.

සම්මා දිට්ඨියේ දෙවන පියවර වන්නේ දුකෙහි හටගැනීම නිරුද්ධවීම පිළිබඳ නුවණ හෙවත් වතුසච්ච සම්මාදිට්ඨියයි. එනම් පටිච්චසමුප්පාදය පදනම් කොටගත් හේතුඵල දහම පිළිබඳ අවබෝධයයි. මෙම අවබෝධය ලද පමණට දුකින් නිදහස්වීම පිළිබඳ නුවණ හා ඒ පිළිබඳ උනන්දුව කැපවීම වැඩිදියුණු වේ. මේ සඳහා කුසලාකුසල පිළිබඳ යථාවබෝධය මෙන් ම ආහාර, සච්ච, පටිච්චසමුප්පාද ආදී කරුණු පිළිබඳ මනා අවබෝධය උපකාරී වේ.

යම් කලෙක ආර්ය ශ්‍රාවකයා ඉහත සඳහන් පරිදි අකුසලයත් අකුසල මූලයත් කුසලයත් කුසල මූලයත් දැන සියලු ආකාරයෙන් රාග - ද්වේෂ දුරුකොට අස්මිමානය දුරුකොට අවිද්‍යාව බැහැරකොට විද්‍යාව උපදවා මෙලොවදී ම දුක් කෙළවර කරන්නෙක් වෙයි. සැරියුත් මාහිමියන් මෙසේ දේශනා කළ කල්හි එම භික්ෂූන් වහන්සේලා සතුටු සිතින් එය පිළිගෙන සම්මා දිට්ඨිය ඇති කර ගත හැකි වෙනත් ආකාරයක් ඇද්දැයි විමසූහ. එවිට තවත් පර්යායක් දේශනා කළහ.

2. ආහාර වාරය :-

යම් කලෙක ආර්යශ්‍රාවකයා ආහාරයත් දැනී ද ආහාර සමුදයත් දැනී ද ආහාර නිරෝධයත් දැනී ද ආහාර නිරෝධගාමිනී පටිපදාවත් දැනී ද මෙපමණකින් ඔහු සම්මා දිට්ඨියට පැමිණියේ දෘෂ්ටිය සෘජු වූයේ ධර්මයේ නොසැලෙන ප්‍රසාදයට පත් වූයේ සද්ධර්මයට පැමිණියේ වෙයි. ආහාරය යනු උපන් සත්ත්වයාගේ පැවැත්ම පිණිස ද උපතක් සොයන සත්ත්වයනට අනුග්‍රහ පිණිස ද පවත්නා වූ කබලිංකාර, ස්පර්ශ, මනෝසංවේතනා, විඤාන යන ආහාර සතරයි. මෙම ආහාරයට හේතුව තෘෂ්ණාවයි. තෘෂ්ණාව නිරුද්ධ කිරීමෙන් ආහාරය නිරුද්ධ වූයේ වෙයි. ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගය යනු ආහාර නිරෝධගාමිනී ප්‍රතිපදාවයි. මෙලෙස ආහාරයත් ආහාරයේ සමුදයත් ආහාරයේ නිරෝධයත් ආහාර නිරෝධගාමිනී පටිපදාවත් දැන ගැනීමෙන් සම්මා දිට්ඨියට පැමිණියේ වෙයි. ඉන්පසු භික්ෂූන් වහන්සේලා ඉල්ලීම පරිදි තවදුරටත් සැරියත් මාහිමියන් වහන්සේ සම්මා දිට්ඨිය උපදවා ගැනීමේ ක්‍රම දේශනා කළහ.

3. සච්ච වාරය :-

යම් කලෙක ආර්ය ශ්‍රාවකයා දුකක් දුකට හේතුවත් දුකේ නිරෝධයත් දුක නිරෝධ කිරීමේ ප්‍රතිපදාවත් දැනී ද එපමණකින් සම්මා දිට්ඨියට පැමිණියේ වෙයි. දුක යනු ජාති, ජරා, ව්‍යාධි, මරණ, සෝක, පරිදේව, කායික දුක්ඛ, මානසික දොමනස්ස, උපායාස, කැමැති දෑ නොලැබීම, අකැමති දෑ ලැබීම, කෙටියෙන් ගත් කල උපාදානස්කන්ධ පංචකය යි. මෙම දුකට හේතුව තෘෂ්ණාවයි. තෘෂ්ණාවේ නිරෝධය දුකේ නිරෝධයයි. ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගය දුක නිරෝධ කිරීමේ ප්‍රතිපදාවයි.

## 4. ජරාමරණ වාරය :-

යම් කලෙක ආර්ය ශ්‍රාවකයා ජරාමරණත් ජරාමරණයට හේතුවත් එහි නිරෝධයත් එය නිරෝධ කරන මාවතත් දැනී ද එපමණකින් ද සම්මාදිට්ඨියට පැමිණියේ වෙයි.

## 5. ජාති වාරය :-

යම් කලෙක ආර්ය ශ්‍රාවකයා ජාතියත් ජාතියට හේතුවත් එහි නිරෝධයත් එය නිරෝධ කරන මාවතත් දැනී ද එපමණකින් ද සම්මාදිට්ඨියට පැමිණියේ වෙයි.

## 6. භව වාරය :-

යම් කලෙක ආර්ය ශ්‍රාවකයා භාවයත් භවයට හේතුවත් එහි නිරෝධයත් එය නිරෝධ කරන මාවතත් දැනී ද එපමණකින් ද සම්මාදිට්ඨියට පැමිණියේ වෙයි.

## 7. උපාදාන වාරය :-

යම් කලෙක ආර්ය ශ්‍රාවකයා උපාදානත් උපාදානයට හේතුවත් එහි නිරෝධයත් එය නිරෝධ කරන මාවතත් දැනී ද එපමණකින් ද සම්මාදිට්ඨියට පැමිණියේ වෙයි.

## 8. තණ්හා වාරය :-

යම් කලෙක ආර්ය ශ්‍රාවකයා තණ්හාවත් තණ්හාවට හේතුවත් එහි නිරෝධයත් එය නිරෝධ කරන මාවතත් දැනී ද එපමණකින් ද සම්මාදිට්ඨියට පැමිණියේ වෙයි.

## 9. වේදනා වාරය :-

යම් කලෙක ආර්ය ශ්‍රාවකයා වේදනාවත් වේදනාවට හේතුවත් එහි නිරෝධයත් එය නිරෝධ කරන මාවතත් දැනී ද එපමණකින් ද සම්මාදිට්ඨියට පැමිණියේ වෙයි.

## 10. එස්ස වාරය :-

යම් කලෙක ආර්ය ශ්‍රාවකයා ස්පර්ශයත් ස්පර්ශයට හේතුවත් එහි නිරෝධයත් එය නිරෝධ කරන මාවතත් දැනී ද එපමණකින් ද සම්මාදිට්ඨියට පැමිණියේ වෙයි.

## 11. සළායතන වාරය :-

යම් කලෙක ආර්ය ශ්‍රාවකයා සළායතනයත් සළායතනයට හේතුවත් එහි නිරෝධයත් එය නිරෝධ කරන මාවතත් දැනී ද එපමණකින් ද සම්මාදිට්ඨියට පැමිණියේ වෙයි.

## 12. නාමරූප වාරය :-

යම් කලෙක ආර්ය ශ්‍රාවකයා නාමරූපත් නාමරූපයට හේතුවත් එහි නිරෝධයත් එය නිරෝධ කරන මාවතත් දැනී ද එපමණකින් ද සම්මාදිට්ඨියට පැමිණියේ වෙයි.

## 13. විඤ්ඤාණ වාරය :-

යම් කලෙක ආර්ය ශ්‍රාවකයා විඤානයත් විඤානයට හේතුවත් එහි නිරෝධයත් එය නිරෝධ කරන මාවතත් දැනී ද එපමණකින් ද සම්මාදිට්ඨියට පැමිණියේ වෙයි.

## 14. සංඛාර වාරය :-

යම් කලෙක ආර්ය ශ්‍රාවකයා සංස්කාරයත් සංස්කාරයට හේතුවත් එහි නිරෝධයත් එය නිරෝධ කරන මාවතත් දැනී ද එපමණකින් ද සම්මාදිට්ඨියට පැමිණියේ වෙයි.

15. අවිජ්ජා වාරය :-

යම් කලෙක ආර්ය ශ්‍රාවකයා අවිද්‍යාවක් අවිද්‍යාවට හේතුවක් එහි නිරෝධයත් එය නිරෝධ කරන මාවතක් දැනී ද එපමණකින් ද සම්මාදිට්ඨියට පැමිණියේ වෙයි.

මෙහි දී ඉහත සඳහන් සියලු ම කරුණුවල දී ප්‍රතිපදාව වශයෙන් දක්වා ඇත්තේ ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගයයි. එනම් :-

- 1. සම්මා දිට්ඨි (යහපත්/ නිවැරදි දැකීම)
- 2. සම්මා සංකප්ප (යහපත්/ නිවැරදි සංකල්පනා)
- 3. සම්මා වාචා (යහපත්/ නිවැරදි වචන)
- 4. සම්මා කම්මන්ත (යහපත්/ නිවැරදි කර්මාන්ත)
- 5. සම්මා ආජීව (යහපත්/ නිවැරදි දිවිපැවැත්ම)
- 6. සම්මා වායාම (යහපත්/ නිවැරදි උත්සාහය)
- 7. සම්මා සති (යහපත්/ නිවැරදි සිහිය)
- 8. සම්මා සමාධි (යහපත්/ නිවැරදි සමාධිමත්ඛව)

මෙම අංග අට සීල, සමාධි, පඤ්ඤා යන ත්‍රිවිධ ශික්ෂා තුළ ගොනු කොට ඇත. ඒ අනුව අවබෝධයෙන් යුතුව හැකිතාක් තම කය වචනය සංවර කර ගනිමින් සමථ කමටහනක් ඔස්සේ සිත තැන්පත් කොට හේතුඵල දහම ඔස්සේ ස්කන්ධ පංචකයේ හටගැනීම නිරුද්ධවීම දැකීමට වඩ වඩා සිත පුහුණු කළ යුතු ය. අපේ සැබෑ සාර්ථකත්වය, දියුණුව, සතුට, දක්ෂතාව තීරණය කෙරෙන ප්‍රධාන සාධකය වන්නේ අප කෙතෙක් දුරට සිත එක කුසල අරමුණක තබා ගැනීමට දක්ෂ ද යන්න මතයි. එලෙස එකඟ වූ සිතියන් මොහොතක් පාසා සිදුවන අනිත්‍යතාව නුවණින් දැකීමට සමත් වුවහොත් අප ලද ජීවිතයෙන් සැබෑ හරය ප්‍රතිඵලය ගත්තේ වේ.

අප ලබා ඇති දුර්ලභ බුද්ධෝත්පාදයෙන් හා වටිනා මිනිස් දිවියෙන් ගන්නා උසස් ම ප්‍රතිඵලය වන්නේ ශ්‍රී සද්ධර්මය ශ්‍රවණය කිරීමත් එය තම ජීවිතයෙන් හැකිතාක් දුරට ක්‍රියාත්මක කිරීමත් ය. එමගින් මෙලොව ජීවිතය වඩ වඩාත් සුවසේ ගත කිරීමටත් පරලොව දිවිය වඩාත් සඵල කර ගැනීමටත් හැකි වනු ඇත. ඒ අතර අප ඇසුරු කර ඤාතිමිත්‍රාදීන්ට මෙම දහමෙහි ආශීර්වාදය, ආහාසය, ආදර්ශය ලබා දීමට ද හැකි වනු ඇත. අප ඇසුරු කරන අන් සියල්ල ජරා, ව්‍යාධි, මරණ කරා සමීප වෙමින් පවතිද්දී අප ලද ආධ්‍යාත්මික දියුණුව පමණක් සැබෑ ධනය ලෙස අප දිවි මග පහන් කරනු ඇත.

**ඔබ සැමට තෙරුවන් සරණයි !**

**{බර්ක්ලී බෞද්ධ විහාරය - මාසික සීල සමාදානය}**

**(බු.ව. 2559 බිහර මස) 8/30/2015**